

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΟΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΙΣΙΑΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΟΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΙΣΙΑΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ

1928

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", – ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Α.Ε.Κ.Ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

βαίνονται ὅσοι ἐπιμένουν νὰ θεωροῦν τὸ γαλλικὸ θέατρο σὰ μιὰ ἐλαφρὰ ἐγκυκλοπαίδεια κλινικῶν ἀποκρῶφων . . . Παράδειγμα χρήσιμο, καὶ ποῦ θὰ χρησιμοποιεῖται γιὰ πολλὰ ἀκόμη χρόνια, ὡς ποῦ νὰ ἐπιβληθοῦνε ὀριστικὰ οἱ νεώτεροι σὰν τὸν Ζοὺλ Ρομαίν καὶ τὸν Λενορμάν.

* *

Ἡ ὑποκόμης Φρανσουὰ ντὲ Κιουρὲλ πέθανε ἐβδομηνταεσσάρων χρονῶν. Εἶτανε μηχανικός, ἀλλ' ἀπὸ πολὺ νέος ἐπιδόθηκε στὴ λογοτεχνία. Ἄρχισε μὲ μυθιστορήματα καὶ διηγήματα. Εἶτανε τριανταεφτά χρονῶ δταν ἀποφάσισε νὰ καταγίνη σοβαρὰ μὲ τὸ θέατρο. Ἡ πρώτη του σοβαρὴ ἐπιτυχία, στὰ 1899, μὲ τὸ δράμα : «Τὸ Καινοῦρον εἶδωλο». Τὸ τελευταῖο του ἔργο «Μυστικὰ πάθη Καταιγίδα». Δόθηκε στὴ φετεινὴ θεατρικὴ περίοδο.

Εἶτανε μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, καὶ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μέτς.

Παρίσι, Ἀπρίλιος 1928.

ΘΡ. Κ.

Ἡ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΓΑΛΛΙΑ

«Δυὸ ἀνθρωπάκια κ' ἡ μητέρα τους».

Ἡ ποιήτρια τῆς συλλογῆς, ἡ Ἀνριέττα Σαρσόν, κάμνει ἐκεῖνο ποῦ εἶχε παρατηρήσει, μὲ τὸ στόμα μιᾶς ἡρωίδος τῆς, γιὰ τίς γυναῖκες συγγραφεῖς : «Ἡ κυρία Κολέττ δὲν ξέρει τίποτ' ἄλλο παρά νὰ μιλεῖ γιὰ τὸν ἑαυτὸ τῆς.» Ἐγραψε γιὰ τὴν ἀδελφικὴ τῆς στοργή, γιὰ τὸν πόνο τῆς καὶ γιὰ τὸν ἔρωτά τῆς στὴν «Προσδοκία». Ἐψάλε τὸν γάμο τῆς καὶ τίς πρώτες τῆς μητρότητες στὶς «Ἔρως τῆς Ἑστίας». Καὶ τώρα ψάλλει γιὰ τὸν σύζυγό τῆς, γιὰ τὸ Θεὸ καὶ πρὸ πάντων γιὰ τὰ δυὸ μικρὰ ἀγοράκια τῆς . . .

Ἄντὶ νὰ γράψῃ ζητῶντας τὸ δρόμο τῆς μέσα στὰ σκάνδαλα καὶ στὸν θόρυβο, ἀπομονώθηκε, ὀλίγον καιρὸ τώρα, μέσα στοὺς χορταριασμένους τοίχους ἐνὸς προστατευτικοῦ ἀρχοντοσπιτοῦ, κ' ἐκεῖ μέσα, δειλὴ καὶ κρουσιάρια, ἀρέσεται στὶς ἡδονὲς τῆς περισυλλογῆς. Κάποτε, δταν περνᾷ τὸ τραῖνο, «μὲ τὸν θόρυβο, τὸ ἀγκομαχητὸ του καὶ τὴν προμήθεια ἀπὸ ταξειδιῶτες», συλλογιέται τὸν παλιὸ καιρὸ τῆς, ποῦ πηγαινορχόταν ἐλεύθερη, — μὰ συλλογιέται δίχως πίκρα, «γιατὶ ἓνα μεγάλο κ' ἓνα μικροῦλι χέρι παίζουσι τώρα μαζὶ μὲ τὸ δικό τῆς, πάνω στὰ γόνατά τῆς». Δὲν τὴν μέλλει, ἄλλως τε, γιὰ τὴ δόξα καὶ τίς μίταιες φήμες, — εἶναι ὅλ' αὐτὰ τόσο φευγαλέα! Ἄν γιὰ κάτι ἀκόμα νοιάζεται, εἶναι μιὰ δίκαιη φιλολογικὴ ἐπαρση. Μὰ κ' ὅταν ἡ μοῦσα τῆς κρίνεται μὲ βιαιότητα ἀπ' τὸν κόσμον κ' ἀρχίζει ν' ἀμφιβάλλῃ γιὰ τὸν ἑαυτὸ τῆς, καὶ τότε πάλι παρηγοριέται, γιὰτὶ αἰσθάνεται μητέρα, γιὰτὶ βλέπει ὀλοζώντανο τὸ ἔργο τῆς, τὰ «δυὸ μικρὰ ἀνθρωπάκια τῆς», τὸν παράφορο Ἰωσήφ καὶ τὸν τρυφερό καὶ χαδιάρη Ἀντωνίον . . . Ὡς τόσο, καὶ τότε, κάποιες μεταμέλειες, κάποιες ἀνησυχίες δὲν τῆς ἀπολείπουν

ὅλως διόλου : «Ναιότη μου, ὦ δὲ λυπᾶμαι γιὰ σένα. Μὰ τότε γιὰτὶ λοιπὸν κλαίω ;»

Δὲν εἶναι ντροπὴ γιὰ μιὰ ποιήτρια νὰ τραγουδήσῃ ἐκεῖνο ποῦ παραμέλησαν νὰ κάμουν τόσοι ἄλλοι : τὴν ἑστία τῆ συζυγικῆς, τὴν τρυφερότητα τοῦ γάμου, τὰ παιδιὰ . . . Ἰσα - Ἰσα, πλιότερος ἔπαινος τῆς ἀξίζει στὴν ὁμολογία τῆς :

«Ἡ λύρα μου δὲν εἶναι παρά μιὰ πέννα κ' ἓνα κομμάτι χαρτί, ποῦ σημειῶνω, — μὲ βιάση, ἀνάμεσα σὲ δυὸ δουλειᾶς τοῦ σπιτιοῦ, —

ἀπιθᾶνοντας τὴ δαχτυλήθρα, τὸ βιβλίον, ἢ τὸ σάρωθρο, — ὅ,τι μοῦ περνᾷ ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν καρδιά ἢ ἀπ' τὸ νοῦ».

Συχνὰ ἀγγίζει τὴν κοινότοπὴ ἀθωότητα : ποτὲ δὲν πέφτει μέσα : ἡ λεπτότητα τοῦ χαμογέλιου τῆς μᾶς γοητεύει ἢ ἀριστοκρατικὴ φινέτσα τοῦ αἰσθηματὸς τῆς μᾶς συγκινεῖ.

Φυλαχθῆτε μὴν κρίνετε τὸ βιβλίον τῆς ἀπὸ τὸν ὄγκον του. Ἄς μοιάζῃ σὰν ἐγκόλπια σύνοψη ἢ σὰν λειτουργικὸ τῆς τσέπης ὑπάρχει μέσα του τὸ περιεχόμενον τέχνης ἀληθινῆς.

«Ἡ βροχὴ τὴν ἔδωξε τὴν ἀνοιξή,

«Ἄκου πὼς καταπέφτει ἀπάνω στὰ γυαλιὰ μὲ δυνατὲς θολὲς μπόρες !

«Βρέχει, φυσᾷ, τ' ἀκοῦς ;

«Ἀνθρωπάκια μου, δὲν εἶν' ἀκόμα καιρὸς γιὰ τὸ δάσος, οἱ δάφνες ποῦ βλασταίναν, φοβοῦνται τ' ἀνεμοβροχί».

Ἡ ποιητικὴ αὐτὴ συλλογὴ μὲ τὰ κλωντελιανά versets, — μὰ σὲ γλωσσο καὶ σύνταξιν ἀπλοῦστερες — μᾶς κάνει ν' ἀναπολοῦμε τοὺς γερασμένους ἐπαρχιακοὺς σκοπούς, ποῦ λίγες νότες τους, ἀρμονισμένους μὲ τέχνη, ἀρκοῦν ν' ἀναταράξουν βαθύτατα τὴν καρδιά . . .

Ω.

Ἐνα ἄρθρον γιὰ τὸν Ταῖν.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἑκατονταετρίδος τοῦ Ταῖν, ὁ γαμβρὸς του G. Saint-René Taillandier, σύζυγος τῆς ἀνεψιᾶς του, δημοσιεύει στὴν «Revue de Deux Mondes» μακροσκελὲς ἄρθρον, μὲ συνέχεια, ὅπου ἀσχολεῖται μὲ κάθε ἐκδήλωση τοῦ μεγάλου φιλοσόφου. Σελίδες ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν, τὴν καθηγητικὴν, τὴν κοσμικὴν ζωὴν τοῦ Ταῖν διαβάζονται μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον, ἐπειδὴ τὰ δοκουμενὰ εἶναι ἀφθονὰ καὶ ἄλλως τε, δίχως ἄλλο, αὐθεντικά.

Ὁ βιογράφος-κριτικὸς ὁμιλεῖ ἀκόμη καὶ γιὰ τὸν ἐνθουσιασμὸν ποῦ κ' αὐτὸς, καθὼς καὶ οἱ συνομήλικοί του νέοι, ἔχουν αἰσθανθῆ γιὰ τὸν σοφὸν, διαβάζοντας ἰδίως τοὺς ἐπιλόγους τῶν ἔργων του, ὅπου τὸ κριτικὸ θετικιστικὸν τοῦ πνεῦμα, συγκεντροῦμενο στὶς κορυφὰς τῆς φιλοσοφίας του καὶ στὶς γενικὰς ἀπόψεις τῶν πραγμάτων, ἀποβαίνει καθαρὴ ποίησις, ἢ ποίησις τῆς ἀλήθειας. «Τώρα, ἔγραφε ὁ Ταῖν, αἰσθάνεται κἀνεὶς νὰ γεννιέται ἐντὸς του ἡ ἐπίγνωσις τῆς φύσεως. Μὲ τὴν ἱεραρχίαν αὐτῆ τῶν αἰτιότητων, ὁ κόσμος γίνεται κάτι ἐνιαῖον, ἀδιαίρετον, τοῦ ὁποῖου μέλη εἶναι ὅλα τὰ ὄντα. Στὴν ὑπέρτατη κορυφὴ τῶν πραγμάτων, στὸ ὕψιστον τοῦ αἰθέρος, γεμάτων αἴγλη, ἐκδηλώνεται τὸ ὑπέρτατον ἀξίωμα...»

Ὡς τόσο ὁ Ταῖν ἀποροῦσε εἰλικρινῶς πὼς

ἔμπορὸν οἱ θαυμαστές του νὰ βρίσκουν ἐξαιρετικές λογοτεχνικές ἀρετὲς στὸ ἔργο του. Αὐτὸ ἦταν ἄλλως τε ἓνα σημεῖον ἔξω ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον του. Κατεδίκαζε ἀπροκάλυπτα τὴν καλλιέργεια τῆς φόρμας στὴ φιλολογία, κ' ἔλεγε πὼς ἡ ἐπίδοσή της ἐγένισσε τὰ γαλλικὰ γράμματα ἀπὸ πλῆθος ἔργα ἐπιφανειακά καὶ δίχως οὐσία. Τὸ πάθος του ἦταν ἡ Ἀλήθεια καὶ γι' ἀποστολή του εἶχε θέσει μόνον τὸ νὰ εἶναι χρήσιμος. Ἡ ἔλλειψη στὰ ἄτομα τοῦ πάθους γιὰ τὴν ἔρευνα τῆς ἀλήθειας, τοῦ φαινόταν κυριολεκτικὰ κάτι «τερατώδες».

Ὅταν ὁ Μπουρζὲ ἔγραψε τὸν «Μαθητὴ», ἐπάνω τάχα σὲ μιὰν ἀρχὴ τοῦ Ταίν, ὅτι «ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία παράγονται καθὼς τὸ βιτριόλι καὶ ἡ ζάχαρη», ὁ φιλόσοφος κατεξανέστη. Εἶδε μιὰ παρεξήγηση τῆς ἀλήθειας καὶ ἀντεπεξῆλθε ἁμέσως. «Ἀσχημα μ' ἐκατάλαβαν, εἶπε στὸν γαμβρὸ του. Μπορεῖ βέβαια ἡ ἀρετὴ κ' ἡ κακία νὰ εἶνε ὑλικά προϊόντα, ἀλλὰ μήπως αὐτὸ σημαίνει ὅτι εἶνε καὶ στέρημένα ἀπὸ ἠθικὴ σημασία; Τὰ χημικὰ στοιχεῖα εἶνε ἔξω ἀπὸ κριτικὴ, γιατί εἶνε ἀδρανῆ καὶ νεκρά, ἀλλὰ μὲ τις ἀρετὲς καὶ μὲ τις κακίες δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο πρᾶγμα... Βεβαίως, κάθε κατάσταση, κάθε συρροὴ συνθηκῶν γεννᾷ ὀρισμένες συνέπειες, πού εἶνε σκληρὰ ἀναπόφευκτες. Ὅμως, μέχρις ὅτου τὸ ἠθικὸ ἄτομο ριχτεῖ μέσα στὴ δίνη πού τοῦ ἐξαιλεῖται κάθε βούληση, εἶναι αὐτεξούσιω κ' ἐλεύθερο ν' ἀποφύγει ἢ νὰ στραφεῖ πρὸς τὸ ἀντίθετο σημεῖο.. Ἐπειτα, ἐγὼ ἀντιστρέφω τοὺς ὅρους: ἂν δὲν ὑπάρχει στ' ἀλήθεια περιορισμὸς στὴν ἀνθρώπινη βούληση καὶ ἐπίσης στὴν ἠθικὴ, τί θὰ γίνῃ ὁ κόσμος; ἡ ἀγωγή, τὸ ἠθικὸ παράδειγμα, οἱ νόμοι, ὀλόκληρη ἡ κοινωνικὴ μηχανή, γίνονται πρᾶγματα ἀσήμαντα καὶ ἄπρακτα, παύουν δὲ νὰ ἔχουν ἀκοιμιότητα καὶ λόγο ὑπάρξεως...»

Ὁ Ταίν εἶχε προαισθανθεῖ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ του τὴν ἐξέλιξη πού θὰ συνέβαινε στὸν πολιτισμὸ καὶ αὐτὰ ἦθη, — ἐξέλιξη ἀπότομη μὲ τὴν μορφὴ μιᾶς κρίσεως γενικῆς. Ζητοῦσε ἐπιστημονικὰ νὰ τὴν προβλέψει πέρνοντας γιὰ βάση τὸ φαινόμενο τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ εἶχε τότε ἀνάγκη ν' ἀνεβαίνει σὲ γενικὲς ἰδέες, πού ἀποτόπωνε στίς σημειώσεις του: «Οἱ ἐπιστῆμες ἀνεβαίνουν ἀλλεπάλληλες καὶ συγκρατοῦνται ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, ὡσὰν οἱ ἔδρες μιᾶς γεωμετρικῆς πυραμίδας: στὸ ὑψηλότερο σημεῖο, οἱ ἠθικὲς ἐπιστῆμες, οἱ ἐπιστῆμες τῆς ἀνθρωπότητος: ἔπειτα, ἁμέσως, ἔρχονται οἱ φυσιογνωστικές: ἔπειτα οἱ φυσικὲς: τέλος ἡ μηχανικὴ». Καὶ ἀκόμα: «Οἱ μεταφυσικὲς μοιάζουν μὲ τοὺς ἀρχιτεκτονικοὺς ρυθμοὺς: εἶνε ὀλίγες. Παρουσιάζονται μιὰ κάθε πεντακόσια χρόνια, τὸ πολὺ: Ἰνδία, Ἑλλάς, Γερμανία».

Ἀλλὰ τὸ ἐκλεκτὸ του θέμα ἦταν ἡ μέθοδος.

«Στὸν εὐρωπαϊκὸ μας πολιτισμὸ, ἔλεγε, δυὸ εἶνε αἱ βάσεις τῆς διανοητικῆς μορφώσεως: τὰ λατινικὰ, πού ὀδηγοῦν στὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά, καὶ τὰ μαθηματικά, πού ὀδηγοῦν στίς φυσιογνωστικὲς καὶ φυσικὲς ἐπιστῆμες. Στὸ πλευρὸ τῶν ἐπιστημῶν αὐτῶν, κατακτοῦν ἐπὶ τέλους σήμερα τὴ θέση ἐπιστημῶν καὶ ἄλλες ἔρευνες,

— πού δὲν εἶνε ἄλλως τε καινούργιες, — οἱ ἔρευνες οἱ ἠθικὲς. Καὶ οἱ φυσικὲς ἐπιστῆμες, καθὼς κ' οἱ ἠθικὲς, ἀσχολοῦνται μὲ ποσότητες: μὲ τὴ διαφορὰ, ὅτι στίς πρῶτες οἱ ποσότητες εἶνε ἀριθμητικὲς, στίς δεύτερες ὁμως ὄχι. Συνέπεια: στίς ἠθικὲς ἐπιστῆμες δὲν χρησιμεύει σὲ τίποτε ἡ μέθοδος, ἂν προηγουμένως δὲν πιστοποιηθῶν τὰ γεγονότα, τὰ ἀποτελέσματα ὅπου καταλήγει ἡ μέθοδος καὶ ἡ λογικὴ. Ἄν αὐτὴ ἡ ἀπαρασάλευτη πιστοποίηση δὲν ὑπάρχει, οἱ ἠθικὲς ἐπιστῆμες εἶνε χαμένες: δὲν θ' ἀπόμειναν παρὰ μιὰ στομφολογία».

Τί ἐννοοῦσε μ' αὐτὴ τὴ λέξη; Ἀσφαλῶς τὴν ἀδόκιμη γλῶσσα τοῦ συγγραφέως ἐκείνου, πού νομοθετῶντας γενικὲς ἰδέες χωρὶς νὰ τις βασανίζει ἐπάνω στὰ γεγονότα, δίνει τὴν ψεύτικη ἐντύπωση, ὅτι κατέχει ἐκεῖνο πού πράγματι ἀγνοεῖ, καὶ γιὰ τὸν ὅποιον ὁ Καρτέσιος εἶχε πῆ εἰρωνικά: «ἡ φιλοσοφία δίνει τὸν τρόπο νὰ μιλεῖ κανεὶς μὲ ἀληθοφάνεια καὶ ν' ἀποθαυμάζεται ἀπὸ τοὺς ἀσοφωτέρους.»

T. A.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ

Ὁ κ. Ἰβάν Μπούτνικωφ καὶ ἡ Συμφωνία του «Εἰς Πᾶνα». — Ὁ πιανίστας Μπορόβσκη. — Τὸ τρίο τοῦ Καλομοίρη. — Αἱ τελευταῖαι συμφωνικαὶ συναυλίαι.

Ἐνας γνησίως Ρῶσος μουσικός, καὶ ὡς ἰδιοσυγκρασία καὶ ὡς ψυχασύνθεσις καὶ ὡς τεχνολογία, ὁ κ. Μπούτνικωφ, ἐπολιτογραφῆθη πλέον ὀριστικῶς κάτω ἀπὸ τὸν γαλανὸν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος. Τὸ αἰώνιον Ἑλληνικὸν ὄραϊον ἀπὸ τίς μακρυσμένες ἀκόμη ἐποχὰς τοῦ Μοντεβέρδε, τοῦ Ραμό, τοῦ Γκλόκ, διὰ μέσου τῶν μεγάλων μουσικῶν αἰώνων ὡς τὸν Ραβέλ, τὸν Γαβριήλ Φωρὲ καὶ τὸν αἰρετικὸν Χόνεγκερ τῶν ἡμερῶν μας, δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ ἐμπνέη καὶ νὰ ἐμφυχῶν τούς μουσικοὺς συνθέτας.

Καὶ ὁ κ. Μπούτνικωφ μὲ τὴν νέαν Συμφωνίαν του «Εἰς Πᾶνα» φιλοδοξεῖ τώρα νὰ διεκδικήσῃ μιὰ θέσι μέσα στοὺς ἱεροφάντας τῆς Ἀπολλώνειας λατρείας τῶν ἤχων.

Τὴν ὥρα πού ἀκούα τὴ Συμφωνία αὐτὴ νὰ παίζεται στὸ Ἀττικὸν μὲ μιὰ λαμπρὰ πραγματικῶς προσπάθεια ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ ὀρχήστρα, μοῦ ἦλθε στὸ νοῦ ὁ θαυμαστὸς ὀρισμὸς τοῦ Σάρλ Μωρράς:

«Κλασικὸν εἶναι τὸ ἀπλοῦν καὶ τὸ εὐκολον, πού ἐπιτυγχάνεται μὲ τὰ δυσκολώτερα μέσα».

Ἐφθασε τώρα ὁ κ. Μπούτνικωφ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀλήθεια αὐτὴ στὸ νέο του ἔργο; Ἐφθασε νὰ μᾶς δώσῃ τὸ φῶς καὶ τὴν ἀπλότητα; Ἐδῶ εἶναι τὸ ζήτημα. Ἡ ἀγνή μουσικὴ συγκίνησις, ἡ ἀπολυτρωμένη ἀπὸ κάθε πρόσθετον καὶ νόθον στοιχεῖον πού τὴν βαρβαίνει ἀνωφελῶς μὲ τὸ πρόσχημα καλλιτεχνικῆς ἢ φιλοσοφικῆς μεγαλορρημοσύνης, εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ἐπιτευχθῇ σ' ἓνα ἔργον τῶν ἡμερῶν μας. Καὶ πρέπει νὰ εἶναι πολὺ πλατὰ καὶ δυνατὰ τὰ φτερά ἐνὸς συγχρόνου μουσικοῦ γιὰ νὰ μπόρῃσιν νὰ τὸν ἀναψιάσουν στοὺς ἀρχαίους Ἑλ-

Ε. ΜΑΡΤΙΝΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008